

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Bakalářská práce

Monika Červenková

**Substantivizovaný infinitiv v italštině a některé jeho české
protějšky v paralelním korpusu**

Substantivized infinitive in Italian and some of its Czech counterparts
in a parallel corpus

Praha 2014

Vedoucí práce: doc. Mgr. Pavel Štichauer, Ph.D.

Poděkování

Ráda bych poděkovala svému vedoucímu bakalářské práce panu doc. Mgr. Pavlu Štichauerovi, Ph.D. za odborné rady, ochotu a vstřícnost při konzultacích.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze, dne .....

.....
Jméno a příjmení

Klíčová slova:

Substantivizovaný infinitiv, italština, čeština, paralelní korpus

Key words:

Substantivized infinitive, Italian, Czech, parallel corpus

Anotace

Hlavním tématem této bakalářské práce je pokus o typologii českých protějšků italského jevu zvaného substantivizovaný infinitiv. Práce bude v první části pojednávat o teoretické stránce věci, tedy o definicích souvisejících pojmů, prostředcích substantivizace, kategorizaci druhů substantivizovaného infinitivu, syntaktických komplementech, které mohou se substantivizovaným infinitivem tvořit syntagmata a funkci ve větě. V praktické části se pak bude zabývat srovnáním nejprve více českých překladů odpovídajícím jednomu italskému originálu, poté se zaměří na výzkum založený na porovnávání substantivizovaných infinitivů s jejich českými protějšky na základě paralelního korpusu InterCorp. Následně se bude soustředit na zhodnocení a okomentování dosažených výsledků.

Abstract

The main objective of this bachelor thesis is to try to typologize Czech counterparts corresponding to the phenomenon called substantivized infinitive. Firstly, in the theoretical part, the thesis will be dealing with definitions of related terms, the means of substantivization, the categorization of the types of substantivized infinitives, the syntactical complements which can compose syntagmas with the substantivized infinitives and the function of the phenomenon in the phrase. The practical part will be firstly concerned with comparison of various Czech translations corresponding to one Italian original then it will be focused on comparison of substantivized infinitives with their Czech counterparts based on parallel corpus InterCorp. Subsequently, it will focus on the assessment and commentary of the accomplished results.

Obsah:

1	Úvod	7
2	Uvedení do problematiky	7
2.1	Slovní druhy.....	7
2.2	Slovnědruhov $\acute{a}$ transpozice.....	8
2.3	Slovní druhy v italštině	8
2.4	Konverze.....	9
2.5	Substantivizace obecně.....	10
3	Substantivizace infinitivu	12
3.1	Determinanty	12
3.1.1	Člen určitý mužského rodu.....	12
3.1.2	Člen neurčitý mužského rodu	13
3.1.3	Přivlastňovací zájmena (Přivlastňovací adjektiva)	13
3.1.4	Ukazovací zájmena (Ukazovací adjektiva).....	14
3.1.5	Neurčitá zájmena (Neurčitá adjektiva)	15
3.1.6	Tázací/zvolací zájmena (Tázací/zvolací adjektiva)	15
3.1.7	Vztažná zájmena	15
4	Dělení substantivizovaných infinitivů.....	17
4.1	Dělení podle stupně lexikalizace	17
4.1.1	Plně lexikalizované infinitivy	17
4.1.2	Substantivizované infinitivy	19
4.2	Dělení podle formy.....	20
4.2.1	Infinitivy jednoduché	20
4.2.2	Infinitivy složené	21
5	Syntaktické prvky, které substantivizované infinitivy obklopují	23
5.1	Nominální syntaktické prvky	23
5.1.1	Člen v mužském rodě (člen určitý, člen neurčitý, člen a předložka, nebo předložkový člen).....	23
5.1.2	Přídavná jména (kvalifikační, determinační, relační)	23
5.1.3	Subjekt v postpozici.....	24
5.1.4	Determinační komplement	26
5.1.5	Vedlejší věta	27
5.1.6	Předložky	27
5.2	Verbální syntaktické prvky	29
5.2.1	Spona.....	29

5.2.2	Přímý předmět	30
5.2.3	Schopnost tvořit složený tvar.....	31
5.2.4	Schopnost tvořit pasivum.....	31
5.2.5	Syntagmata s příslovci.....	31
5.2.6	Syntagmata s gerundii.....	32
5.2.7	Nepřímý předmět.....	32
5.2.8	Modální slovesa	33
5.2.9	Kopulativní slovesa.....	33
5.2.10	Zájmena v enklitickém postavení.....	33
5.3	Kombinace nominálních a verbálních syntaktických prvků	34
6	Funkce ve větě.....	37
6.1	Když nominální syntagma obsahuje substantivizovanou infinitivní větu	37
6.2	Když nominální syntagma obsahuje substantivizovaný infinitiv a jeho komplementy.....	37
6.3	Když zpodstatnělý infinitiv zastupuje roli podstatného jména	37
7	České překlady	38
7.1	Srovnání více překladů jednoho díla.....	38
7.2	Možnosti řešení překladů.....	40
7.2.1	Pomocí podstatného jména	41
7.2.2	Pomocí vedlejší věty.....	41
7.2.3	Pomocí slovesa ve finitním tvaru	43
7.2.4	Pomocí infinitivu	44
7.2.5	Vynechání jevu	45
7.2.6	Pomocí přídavného jména	46
7.2.7	Pomocí příslovce	47
7.2.8	Pomocí přechodníku	50
7.2.9	Pomocí zájmena	51
7.2.10	Pomocí ustáleného výrazu	52
8	Závěr.....	53
9	Resumé	54
10	Seznam použité literatury	56

1 Úvod

Hlavním tématem této bakalářské práce je substantivizovaný infinitiv v italském jazyce. Substantivizovaný infinitiv (*l'infinito sostantivato*) bývá většinou považován za jev okrajový, který běžné italské gramatiky sice zmiňují, zpravidla se jím ale příliš podrobně nezabývají. V této práci se pokusíme popsat jev důkladněji a především porovnat jeho české překlady.

Nejdříve se bude práce v teoretické části zabývat obecnými pojmy souvisejícími s tématem, jako např. slovními druhy, konverzí, substantivizací obecně apod. Pochopení teoretických pojmů nám pomůže lépe porozumět komplexnímu procesu substantivizace infinitivu, kterému se práce věnuje následně. Při pojednávání o substantivizaci jako takové se budeme snažit vyvarovat zjednodušování a ukážeme i méně časté způsoby, jakými může být infinitiv v italštině zpodstatňován. Neméně důležité je také pozastavení se nad druhy substantivizovaných infinitivů. Například schopnost rozlišovat druhy zpodstatnělého infinitivu na základě stupně lexikalizace je naprosto klíčová pro další bádání. Další větší kapitolou jsou pak syntaktické prvky, které mohou substantivizované infinitivy obklopovat a tvořit s nimi syntagmata. Poslední kapitola teoretické části patří funkci jevu ve větě. Jednotlivé druhy a formy zpodstatnělých infinitivů budou pro lepší představu doloženy příklady z InterCorpu.

V praktické části se pak zaměříme na hlavní cíl této bakalářské práce, tedy na pokus o typologii českých překladů zpodstatnělých infinitivů. Nejprve se pokusíme srovnat více českých překladů odpovídajících úryvků z Božské Komédie, abychom zaprvé mohli srovnat různá řešení překladatelů a zadruhé sledovat vývoj obou jazyků postupem času. Hlavní částí výzkumu bude poté vyhledání všech zmíněných druhů substantivizovaných infinitivů v korpusu a jejich srovnání s českými protějšky pomocí korpusu paralelního. Po dokončení výzkumu se pokusíme o již zmíněnou typologii českých překladů.

2 Uvedení do problematiky

2.1 Slovní druhy

Slovní druhy jsou třídy slov. Nutnost této kategorizace pocítujeme především, když se chceme zabývat výklady funkčního tvarosloví. Kritéria pro zařazování slov do konkrétních tříd jsou v každém jazyce jiná. V českém jazyce tradičně uplatňujeme kritéria (*Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002, s. 117.):

1. *obsahově-sémantická* (jazykem vyjádřená myšlenka)
2. *syntakticko-funkční* (podíl na výstavbě věty a textu)
3. *tvaroslovná* (jedná-li se o slovní druh ohebný, nebo neohebný).

Podle syntakticko-funkčního kritéria, kterému bývá často kladena větší důležitost, slovní druhy dále dělíme na:

- a) *základní*: substantiva, adjektiva, slovesa, příslovce
- b) *nezákladní*, které dále dělíme na:
  - a. *nástavbové*: zájmena, číslovky
  - b. *citoslovce*
  - c. *nesamostatné*: předložky, spojky, částice

Základní slovní druhy [a)] mají vlastní funkční pole; jádrem těchto polí jsou tzv. primární formy, které se vyznačují souladem mezi významem a funkcí. Tedy například: u substantiv jsou primárními formami substantiva v pozici podmětu nebo předmětu, slovesům jejich primární forma předurčuje funkci predikátu, atd. Ostatní slovní druhy se tímto souladem mezi významem a funkcí nevyznačují.

Následující fakt je velmi důležitý pro naši studii. Slovní druhy jsou totiž jako kategorie otevřené a prostupné. V rámci slovních druhů se můžeme setkat s tzv. slovnědruhovými transpozicemi. To znamená, že slovo může přejít z jedné kategorie do druhé. „(...) v rámci funkčních polí jednotlivých základních a nástavbových slovních druhů působí transpoziční procesy tato pole vytvářející. Jsou založeny na rozporu mezi významovou bází a funkčním příznakem a vedou ke vzniku sekundárních, popř. terciálních funkcí daného slovního druhu. Jde o slovnědruhové transpozice gramatické mající charakter přechodu neukončeného.“ (KOŘENSKÝ, Jan. Druh slovní. In: *Encyklopedický slovník*

češtiny.)

2.2 Slovnědruhov $\acute{a}$ transpozice

Jedn $\acute{a}$ se o proces p $\acute{r}$ enesen $\acute{i}$ v $\acute{y}$ razov $\acute{e}$ slo $\acute{z$ ky slovn $\acute{e}$ druhov $\acute{e}$ ho znaku do funk $\acute{c$ n $\acute{i}$ pozice znaku jin $\acute{e}$ ho. Po dokon $\acute{c$ en $\acute{i}$ procesu se v $\acute{y}$ znam bu $\acute{d}$ zm $\acute{e}$ n $\acute{i}$, nebo specifikuje. M $\acute{u}$ žeme se setkat s dv $\acute{e}$ ma druhy transpozice: gramatickou (neukon $\acute{c$ en $\acute{y}$ proces, uvnit $\acute{r}$ slovn $\acute{i}$ ho druhu) a slovtvornou (proces ukon $\acute{c$ en $\acute{y}$, mezi slovn $\acute{i}$ mi druhy). P $\acute{r}$ i gramatick $\acute{e}$ transpozici si z $\acute{a}$ kladn $\acute{i}$ slovn $\acute{i}$ druh osvoj $\acute{i}$ svou sekund $\acute{a}$ r $\acute{n}$ i funkci. U slovtvorn $\acute{e}$ transpozice se setk $\acute{a}$ v $\acute{a}$ me s p $\acute{r}$ em $\acute{e}$ nou jednoho slovn $\acute{i}$ ho druhu v jin $\acute{y}$. P $\acute{r}$ i procesu transpozice obecn $\acute{e}$ doch $\acute{a}$ z $\acute{i}$ k naru $\acute{s$ en $\acute{i}$ jednoty v $\acute{y}$ znamu a prim $\acute{a}$ r $\acute{n}$ i funkce slovn $\acute{i}$ ho druhu. (KO $\acute{R}$ ENSK $\acute{Y}$, Jan. Druh slovn $\acute{i}$. In: *Encyklopedick $\acute{y}$ slovn $\acute{i}$ k $\acute{c}$ e $\acute{s}$ tiny*.)

2.3 Slovn $\acute{i}$ druhy v ital $\acute{s}$ tin $\acute{e}$

Ital $\acute{s}$ tina m $\acute{a}$ 9 slovn $\acute{i}$ ch druh $\acute{u}$, kter $\acute{e}$ m $\acute{u}$ žeme d $\acute{a}$ l d $\acute{e}$ lit:

- Z hlediska ohebnosti:

☐ <i>Ohebn$\acute{e}$</i>	☐ <i>Neohebn$\acute{e}$</i>
☐ Podstatn $\acute{a}$ jm $\acute{e}$ na	☐ P $\acute{r}$ islovce
☐ P $\acute{r}$ idavn $\acute{a}$ jm $\acute{e}$ na	☐ P $\acute{r}$ edlo $\acute{z}$ ky
☐ Z $\acute{a}$ jm $\acute{e}$ na	☐ Spojky
☐ $\check{C}$ leny	☐ Citoslovce
☐ Slovesa	☐

- Z hlediska s $\acute{e}$ mantiky:

☐ <i>Plnov$\acute{y}$znamov$\acute{e}$</i>	☐ <i>Neplnov$\acute{y}$znamov$\acute{e}$</i>
☐ Podstatn $\acute{e}$ jm $\acute{e}$ no	☐ $\check{C}$ len
☐ P $\acute{r}$ idavn $\acute{e}$ jm $\acute{e}$ no	☐ P $\acute{r}$ edlo $\acute{z}$ ka
☐ Sloveso	☐ Spojka
☐ P $\acute{r}$ islovce	☐ Citoslovce

* Z $\acute{a}$ jm $\acute{e}$ na se ocit $\acute{a}$ j $\acute{i}$ na hranici t $\acute{e}$ chto dvou kategori $\acute{i}$

Samotné rozdělování slov do slovních druhů má v italské lingvistice mnoholetou tradici; některým italským lingvistům se tedy nutnost hledání kritérií pro zařazování slov do konkrétních kategorií zdá zbytečné. Nicméně si je stručně projdeme:

1. *Kritérium morfológické* (ohebnost, neohebnost)
2. *Kritérium sémanticko-konceptuální* (sémantický obsah)
3. *Kritérium poziční*
4. *Kritérium syntaktické*

U jednotlivých kritérií samozřejmě narazíme na nesrovnalosti. Podle rigidního sémantického dělení by podstatná jména měla označovat lidi, zvířata, věci, hmotné věci atp. Slovesa by naopak měla označovat děje nebo procesy. Když se ale zaměříme např. na substantivum *partenza*, vidíme, že označuje jednoznačně děj. Naopak najdeme slovesa, která označují spíše stav než děj např. *sapere*. Sémantické kritérium se tedy může jevit jako nedostačující k jednoznačnému oddělení substantiv od sloves.

Dříve nebo později tedy dojdeme k názoru, že jakékoli kritérium použito samostatně má svoje nedostatky a jeví se jako nedostačující pro přesné určení slovních druhů. Žádoucí je tedy snažit se o propojení více kritérií. „Kdybychom chtěli určit, například, podstatné jméno, museli bychom se uchýlit k aplikování více kritérií najednou a konstatovat, že: podléhá flexi rodu a čísla (kritérium morfológické); označuje především entity (kritérium sémantické); mohou se před ním vyskytovat členy a může být doplňováno adjektivy (kritérium poziční); může tvořit hlavu syntagmatu s referenční funkcí (kritérium syntaktické).“

(LO DUCA, Maria G. Parti del discorso. In: *Treccani.it: l'enciclopedia italiana* [online])

2.4 Konverze

Pomocí konverze můžeme převádět slova z jednoho slovního druhu do jiného bez použití afixu, a tím vytvářet slova nová. Nově vytvořená slova jsou homofonní a homografická. Například můžeme z příslovce *perché* (proč):

- 1. „**Perché** lo ha fatto?“ (TABUCCHI, Antonio. *Notturmo indiano* [online]. Palermo: Sellerio, 2000. Dostupné z: InterCorp)

udělat *il perché* (důvod):

- 2. „*Gli sviluppi e gli eventi dei quali ci occuperemo nel paragrafo seguente potranno contribuire a spiegarci il perché.*“ (PROCACCI, Giuliano. *Storia degli italiani* [online]. Bari: Laterza, 1993. Dostupné z: InterCorp)

Nebo ze spojky *ma* (ale):

- 3. „*Vai pure, ma bada di non ti sperdere.*“ (COLLODI, Carlo. *Le avventure di Pinocchio. Storia di un burattino* [online]. 1906. Dostupné z: InterCorp)

udělat *il ma* (háček věci)

- 4. „*Dopo aver letto tanto, mi rendo conto che su un tema solo tutti sono d'accordo: la sinarchia esiste e governa segretamente il mondo. Ma qui viene il ma...*“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)

A podobně. Konverze může být tedy chápána jako proces, při kterém slova mění svou kategorii. Takový proces je běžnou praxí například v angličtině, ovšem vzhledem k tomu, že italština je jazyk flexivní, nedochází ke konverzi tak často. Ke konverzi může docházet mezi podstatnými jmény a adjektivy, podstatnými jmény a slovesy, adjektivy a přičestími minulými, příslovci a podstatnými jmény atp. Obzvláště diskutovaný je však případ infinitivu. Infinitiv totiž po procesu konverze disponuje nejen vlastnostmi slovesa, ale i vlastnostmi podstatných jmen (viz dále).

(RUSÍNOVÁ, Zdenka. Konverze. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. 2002.)

2.5 Substantivizace obecně

Další termín, který bychom si měli osvojit, je substantivizace. Technicky vzato je to také proces proměny slovních kategorií, v tomto případě je však výchozí druh za

běžných okolností vždy podstatné jméno. Je potřeba dodat za běžných okolností, protože jak brzy uvidíme, v případě substantivizace infinitivu je výchozí slovní druh více než diskutabilní.

Proces substantivizace může proběhnout několika způsoby. Buď pomocí morfologických prostředků (přidáním různých sufixů), pomocí prostředků syntaktických (tedy přidáním členu a zařazením nově vzniklého substantiva do nominálních syntagmat), nebo prostřednictvím konverze (viz výše).

Pomocí slovtvorby vznikají tzv. *nomi d'azione*, tedy dějová podstatná jména (např. *partire - partenza*), na která v naší studii také narazíme. Podstatně důležitější je ale pro naše účely substantivizace syntaktická. Jeden z nejdůležitějších prostředků syntaktické substantivizace je člen. Přidáním členu před jakýkoli slovní druh dosáhneme jeho zpodstatnění. Přesně tímto způsobem dochází ke zpodstatnění i námi zkoumaného infinitivu. Když se ale zaměříme na tento typ substantivizace, zjistíme, že v tomto konkrétním případě není věc zcela jasná. Substantivizovaný infinitiv totiž zůstane v podstatě v polovině procesu – tedy mezi slovesem a podstatným jménem. Než se ale začneme problémem zabývat hlouběji, je třeba přesně vymežit, co substantivizovaný infinitiv je a jaké jsou jeho druhy.

(FIORENTINO, Giuliana. *Nominalizzazioni*. *Treccani.it* [online]. Dostupné z: http://www.treccani.it/enciclopedia/nominalizzazioni_%28Enciclopedia_dell%27Italiano%29/)

3 *Substantivizace infinitivu*

V této kapitole se zamyslíme nad tím, jak vlastně samotný proces substantivizace probíhá. Většinou se vyzdvihuje pouze známý vzorec: člen + infinitiv = substantivizovaný infinitiv. Když se ale fenoménem začneme zabývat detailněji, zjistíme, že to není tak úplně pravda. Nemůžeme popírat, že členy v italském jazyce mají schopnost zpodstatňovat všechny slovní druhy, tedy i infinitivy, ty ale mají více možností jak nabýt substantivizované podoby.

Nebudeme se samozřejmě zabývat lexikalizovanými infinitivy (viz dále), protože ty potřebovaly staletí vývoje, než vešly do slovní zásoby v takové míře substantivizace.

Substantivizované infinitivy potřebují vždy nějaký determinant, a přestože se většinou jedná o člen, nemusí tomu tak být vždycky. Je to právě determinant, který nás upozorňuje na to, že se jedná o substantivizovanou formu; vynechat ho sice někdy lze, potom ale získáme buď gramaticky správnou infinitivní větu, nebo se z věty stane věta agramatická. Jakmile tedy infinitiv ztratí svůj determinant, přijde i o svůj dočasný nominální charakter. Jak upozorňuje Vanvolsem (VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 105.), něco jiného je, když se setkáme s více substantivizovanými infinitivy za sebou, které mají společně jen jeden determinant. Nejedná se o pravidlo, je to spíše otázka stylistiky, vynecháním druhého (popř. i třetího) determinantu je celý syntaktický celek těsnější. V takových případech se jedná o determinant nevyjádřený, nikoli neexistující.

Nyní se zaměříme na konkrétní slovní druhy, které mohou plnit funkci determinantů.

3.1 *Determinanty*

3.1.1 *Člen určitý mužského rodu*

- *il, lo, l'*

Zpodstatňování nejrůznějších slovních druhů, včetně našeho objektu zájmu infinitivu, je jedna z hlavních funkcí určitého členu vedle konkretizace. Objevuje se u valné většiny případů substantivizovaných infinitivů.

- 5. „*Nonostante i suoi compiti d'amministratore, il Cavalier Avvocato non scambiava quasi mai parola con castaldi o fittavoli o manenti, data la sua indole timida e la difficoltà di favella; e tutte le cure*

*pratiche, **il dare** ordini, **lo star** dietro alla gente, toccavano sempre in effetti a nostro padre.“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)*

- 6. „(...) *basta la fine d'un episodio di questa storia e l'inizio d' un altro o soltanto **l'andare** a capo d'una riga ed ecco che la penna è ritornata pesante come una trave e la corsa verso la verità s'è fatta incerta.“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)*

3.1.2 Člen neurčitý mužského rodu

- *un, uno*

Případy, kdy neurčitý člen substantivizuje infinitiv jsou velmi málo časté, ale existují. Méně častý výskyt logicky vychází už z vlastní podstaty neurčitého členu.

- 7. „*Dapprima la penombra sfumò in un buio assoluto, poi, mentre si udiva un borbottio glutinoso, **un ribollire** di lava, fummo in un cratere, dove una materia vischiosa e scura sussultava al bagliore intermittente di vampe gialle e bluastre.“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)*
- 8. „*Si aprivano ivi due strette feritoie, avvicinando la mano alle quali si poteva sentire l'aria fredda che proveniva dall'esterno. Avvicinandovi poi l'orecchio si sentiva **uno stormire**, come se di fuori ora tirasse vento.“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)*

3.1.3 Přivlastňovací zájmena (Přivlastňovací adjektiva)

- *mio, tuo, suo, nostro, vostro, loro*

Na substantivizaci infinitivů se často podílejí přivlastňovací zájmena, která běžně

doplňují podstatná jména; dnes je ale gramatickou nutností, aby jim před infinitivy předcházely určité členy.

- 9. „*Non era morto vittima di un Piano di recente fattura, aveva preparato nella fantasia la sua morte da tempo, senza sapere che, credendosi negato alla creazione, il suo rimuginare stava progettando la realtà.*“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)
- 10. „*Perché la verità è che io "vedevo" la fanciulla, la vedevo nei rami dell'albero spoglio che palpitavano leggermente quando un passero intirizzito volava a cercarvi rifugio; la vedevo negli occhi delle giovenche che uscivano dalla stalla, e la udivo nel belato degli agnelli che incrociavano il mio errare.*“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)

Můžeme narazit i na případy, kdy před zpodstatněným infinitivem najdeme jak přivlastňovací zájmeno, tak předložku.

- 11. *Mio zio sorrise col suo ridere da ragazzo e disse : « No. E che ti pare li sforzano gli uomini? »* (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)

3.1.4 Ukazovací zájmena (Ukazovací adjektiva)

- *questo, quello, codesto, tale, quale*

Ukazovací zájmena mohou nahrazovat určitý člen, což je dané i tím, že italský určitý člen etymologický vznikl z latinských ukazovacích zájmen.

- 12. *Bisognerebbe che ci fosse sulla superficie uniforme un leggerissimo affiorare, come si può ottenere rigando dal di sotto il foglio con uno spillo, e quest'affiorare, questo tendere fosse però sempre carico e intriso della generale pasta del mondo e proprio*

lì fosse il senso e la bellezza e il dolore, e lì il vero attrito e movimento. (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

- 13. „*«È tutto concime» osservò don Giorlando, indicando ancora con olimpico distacco **quel fluire** di acqua color stagno.»*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)

3.1.5 *Neurčitá zájmena (Neurčitá adjektiva)*

- *ogni, molto, tanto, alcuno, alquanto*

- 14. „*E come la nostra terra non è il perno dell'universo, così l'uomo si dissolve nell'eterna vicissitudine della natura, dove **ogni nascere** è morire e ogni passato è presente.*“ (PROCACCI, Giuliano. *Storia degli italiani* [online]. Bari: Laterza, 1993. Dostupné z: InterCorp)

- 15. „*Come mai, con tanto ingegno, con tanto studio, con tanta pratica degli uomini e delle cose, con **tanto meditare**, con tanta passione per il buono e per il bello (...)*“ (MANZONI, Alessandro. *I promessi sposi*. s. 712. dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 114.)

3.1.6 *Tázací/zvolací zájmena (Tázací/zvolací adjektiva)*

- *che*

- 16. „*Ohimè, **che** paura...**che** correre...son là con gli schioppi...**che** voglion passar l'acqua – rispondeva trafelando la ragazzetta.*“ (NIEVO, Ippolito. *Le confessioni d'un italiano*. s. 125 - 126. dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 114.)

3.1.7 *Vztažná zájmena*

- *il quale, cui*

- 17. „**Il qual brancolare** sentendo le femine che deste erano, cominciarono a dire: «Chi è là? »“ (BOCCACCIO, Giovanni. *Il Decameron*. IV, 10, 27. dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 114.)

- 18. „*La Salubrità dell'aria, quasi soffermandosi nelle descrizioni di un male inveterato a cui risanare volevasi ancora tanto tempo, era l'ode realistica nella sua tecnica necessità.*“ (CARDUCCI, Giosuè. *Parini*. s. 365 dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 115.)

4 Dělení substantivizovaných infinitivů

Kritéria k rozlišení jednotlivých druhů nejsou úplně samozřejmá. Jen morfologické hledisko nám nepostačí:

- 19. „*Un padre ha il dovere di pensare all'avvenire dei figli.*“ (SCIASCIA, Leonardo. *Il giorno della civetta* [online]. Turín: Einaudi, 1990. Dostupné z: InterCorp)

a

- 20. „*Si sentiva solo il gracidare delle rane.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

by tak na první pohled spadaly do stejné kategorie, přitom se výrazně liší. Jeden návrh spočíval v řazení infinitivů k výrazně substantivizovaným, pokud mohou tvořit množné číslo. Problém je ale ten, že infinitivů v množném čísle není mnoho a standardně se nové netvoří, studují se tedy jen ty existující, mezi lingvisty už notoricky známé, které většinou pocházejí ze 14. století.

Snaha dělit substantivizované infinitivy podle komplementů, kterými jsou obkloповány, také neuspěla. Někdy potřebujeme substantivizované infinitivy určit bez kontextu, některé sice opravdu nalezneme jen s komplementy příslušejícími standardně k podstatným jménům nebo slovesům, kam ale zařadit substantivizované infinitivy, které doplňují oba druhy komplementů? Výrazně vhodnější k tomuto účelu je dívat se na věc z hlediska sémantického.

4.1 Dělení podle stupně lexikalizace

4.1.1 Plně lexikalizované infinitivy

Jsou již zařazené mezi plně autonomní podstatná jména, mají stejnou formu jako infinitiv. Nesou význam, který už plně nekoresponduje s původním významem slovesa.

Z morfologického hlediska jsou už plně zpodstatnělé. Všechny infinitivy tohoto typu jsou mužského rodu, a pokud to význam slova dovolí, jsou schopny vyjadřovat množné číslo. Určitý člen mít mohou, ale nemusí, záleží na tom, jestli to daná situace vyžaduje, nebo ne. Chovají se tedy z tohoto hlediska stejně jako klasická podstatná

jména. Když jsou bez členu, na zpodstatnělém charakteru to nic nemění. Množné číslo tvoříme tak, že odtrhneme poslední -e a změníme ho na -i. Díky této operaci můžeme zřetelně vidět, že slovo už úplně ztratilo svůj slovesný charakter, nebere se totiž už vůbec ohled na přípony -are, -ere, -ire, se slovem operujeme stejně jako s kterýmkoli jiným podstatným jménem. V podstatě dojde ke změně infinitní přípony. Přípona se změní pomocí flexe, která se běžně využívá u podstatných jmen. Tímto jevem a dalšími detaily se zabýval Juri Karulin (KARULIN, Juri. *O substantivacii infinitiva*. 1959, s. 56. dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 70.), který upozorňuje na velmi zajímavý fakt – při procesu dochází vlastně k modifikaci vlastní formy slova. Tyto infinitivy už jednoduše ztratily svůj verbální charakter, což se projevuje i tím, že nemohou nabývat pasivní formy ani minulého času, nemůžeme k nim ani připojovat enklitická zájmena.

* L'aver dovuto

* Il cantarsi lietamente

* L'esser piaciuto

I přes to, že nemůžeme za normálních okolností dělit infinitivy podle jejich komplementů, můžeme vyloučit lexikalizovaný infinitiv, pokud se v syntagmatu spolu se zkoumaným infinitivem nacházejí komplementy verbální. Opačně to už ovšem neplatí, jelikož nominální komplementy se mohou nacházet u obou typů.

Často můžeme volit mezi podstatným jménem vzniklým klasickými slovtvornými procesy a lexikalizovanou formou substantivizovaného infinitivu, musíme ovšem počítat s drobnými sémantickými odchylkami.

Příklady:

Klasický infinitiv	Překlad	Lexikalizovaný infinitiv	Překlad	Podstatné jméno	Překlad
<i>cantare</i>	zpívat	<i>il cantare</i>	„zpívání“	<i>il canto</i>	zpěv
<i>bere</i>	pít	<i>il bere</i>	„pítí“	<i>la bevanda</i>	nápoj
<i>vivere</i>	žít	<i>il vivere</i>	„žití“	<i>la vita</i>	život

U těchto příkladů si můžeme všimnout nápadného fenoménu. I v českém jazyce můžeme běžné podstatné jméno „zpěv“, nahradit slovem „zpívání“, které rodilým mluvčím evokuje proces nějakého děje.

4.1.2 Substantivizované infinitivy

Nesou do značné míry stejný význam jako původní sloveso. Objevují se zpravidla v literárních textech nebo textech psaných „vyšší“ italštinou. V běžném jazyce se tyto konstrukce obvykle nahrazují výrazem „*il fatto che...*“.

Např. věta:

- 21. „(...) *il suo pensiero fu soltanto che quella era stata la prima volta che lui aveva parlato **del suo stare sugli alberi** e sarebbe stata anche l'ultima (...)*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

by mohla být přepsána následujícím způsobem, beze změny významu:

- „(...) *che lui aveva parlato **del fatto che stava sugli alberi** e sarebbe stata anche l'ultima (...)*“

Z morfologického hlediska jsou zpodstatnělé infinitivy verbální. Mohou totiž vyjadřovat současnost (přezentní infinitiv) a předčasnost (pomocí složeného tvaru - minulého infinitivu), mohou se objevit jak v aktivní, tak pasivní formě. Verbální charakter potvrzuje i to, že k těmto infinitivům můžeme připojit zájmena, či zájmenné částice. Na druhou stranu může být hlavou nominálního syntagmatu, má člen, může ho doplňovat přídavné jméno, předložka a další nominální komplementy. Můžeme tedy sledovat dvojakost jevu manifestující se (jak už bylo naznačeno) v podobě komplementů, které ho obklopují. Substantivizovaný infinitiv může být jádrem syntaktického celku, kde můžeme najít infinitiv buď jen s determinantem, jen s komplementy nominálními, jen s verbálními, nebo dokonce s komplementy nominálními i verbálními.

Bivalence tohoto elementu se promítá i v neobvyklém spojení morfologické struktury a sémantického obsahu. Přestože vyjadřují tyto infinitivy "předmětný význam", jak říká Karulin (KARULIN, Juri. *O substantivacii infinitiva*. 1959. dle

VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 79.), neboli zpodstatnělý vykryštalizovaný sémantický extrakt z původního významu infinitivu, mají verbální formu. Obě dvě složky jsou navíc ve velmi úzkém propojení a nemůžeme je rozdělit, na tom můžeme vidět složitost, ale i výjimečnost tohoto gramatického jevu.

Vanvolsem (VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 79.) ve své studii upozoroval, že substantivizovaný infinitiv má hodně společného s dějovými podstatnými jmény. Konstatuje, že substantivizovaný infinitiv nevyjadřuje proces nějakého děje stejně jako infinitiv plně verbální, ale spíše děj do určité míry pozastavený v čase, čímž se právě k dějovým podstatným jménům přibližuje. Substantivizovaný infinitiv ale přesto vyjadřuje alespoň do určité míry děj, který trvá, kdežto dějová podstatná jména vyjadřují děj jako předmět pozorování, přemítání. Míru vyjadřování děje budeme demonstrovat následující „stupnicí“:

(Zleva doprava míra vyjádření dějovosti klesá)

Infinitiv verbální -> infinitiv nominální -> dějová podstatná jména

Po několikáté se setkáváme s případem, kdy se zpodstatnělý infinitiv ocitá mezi slovesem a podstatným jménem.

4.2 Dělení podle formy

Toto dělení převezmeme od Sylvie Hamplové (HAMPLOVÁ, Sylva. *Mluvnice italštiny*. 2004, s. 243.). Dělení je bráno spíše z gramatického hlediska a některé tvary jsou natolik složité, že se s nimi v praxi běžně nesetkáme. Nicméně jsou to tvary gramatické a dělení je velmi užitečné - pomůže nám vytvořit si představu o tom, kolik možností teoreticky máme, a že neexistuje jen jeden klasický typ substantivizovaného infinitivu, který se v méně rozsáhlých gramatikách běžně uvádí.

4.2.1 Infinitivy jednoduché

S jednoduchými infinitivy se setkáváme výrazně častěji než s infinitivy složenými. Je to způsobeno zaprvé sémantickým obsahem, zadruhé stylistikou. Dále můžeme tyto infinitivy dělit na:

(jako příklady si mechanicky vytvoříme tvary jednoho slovesa tranzitivního, jednoho

intransitivního a jednoho zvrátneho – *vedere, finire* v intransitivním použití, *lavarsi* [u trpných forem ztrácí zvratnost])

a) *činné*   *il vedere*   *il finire*   *il lavarsi*

b) *trpné*   *l'esser visto*   *l'esser finito*   *l'esser lavato*

a také na:

a) *kladné*   *il vedere*   *il finire*   *il lavarsi*

b) *záporné*   *il non vedere*   *il non finire*   *il non lavarsi*

4.2.2 *Infinitivy složené*

Se složenými infinitivy se naopak setkáváme méně často, jsou typické spíš pro starší italštinu Trecenta. I tyto infinitivy můžeme dále dělit na :

a) *činné*   *l'aver visto*   *l'esser finito*   *l'essersi lavato*

b) *trpné*   *l'esser stato visto*   *l'esser stato finito*   *l'esser stato lavato*

a dále na:

a) *kladné*   *l'aver visto*   *l'esser finito*   *l'essersi lavato*

b) *záporné*   *il non aver visto*   *il non esser finito*   *il non essersi lavato*

Apokopa

U substantivizovaných infinitivů dochází nepovinně k apokopě, čímž se stává celé syntagma ještě sevřenějším. Apokopa je eliminace koncových nepřízvučných hlásek -e, -o, -a, případně celé nepřízvučné slabiky. Dochází k ní po souhláskách l, r, n, m, před samohláskami i souhláskami. (HAMPLOVÁ, Sylva. *Mluvnice italštiny: Grammatica italiana*. Vyd. 1. 2004, s. 34-35.)

K apokopě dochází u jednoduchých i složených tvarů, u složených tvarů ovšem častěji:

- 22. „*Essa non è né il **divenir** arte della vita né il **divenir** vita dell'arte.*“ (AGAMBEN, Giorgio. *Mezzi senza fine* [online]. Turín: Bollati Boringhieri - editore s.r.l., 1996. Dostupné z: InterCorp)

- 23. „*Questa scoperta, ossia l'aver portato questa fin dal primo istante inconfessata scoperta al punto di poterla proclamare a se stesso, riempì Cosimo come d'una fibre.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

5 Syntaktické prvky, které substantivizované infinitivy obklopují

5.1 Nominální syntaktické prvky

5.1.1 Člen v mužském rodě (člen určitý, člen neurčitý, člen a předložka, nebo předložkový člen)

- 24. „**Il combattere** a fianco d'un compagno è una cosa ben più bella che **il combattere** da solo: ci si incoraggia e conforta, e il sentimento dell'averne un nemico e quello dell'averne un amico si fondono in un medesimo calore.“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

Přítomnost nějakého členu je klíčová, tedy ne že by bez členu musela být věta nutně agramatická, ale infinitiv by ztratil svoji substantivizovanou povahu (někdy může člen zastoupit jiný determinant, viz výše)

5.1.2 Přídavná jména (kvalifikační, determinační, relační)

Na rozdíl od členu je přítomnost přídavného jména v syntagmatu zcela fakultativní a nemění nijak povahu infinitivu, jen ji doplňuje/upřesňuje.

5.1.2.1 Kvalifikativní

Kvalifikativní přídavná jména obohacují zpodstatnělé infinitivy (stejně jako k tomu dochází u podstatných jmen) o vlastnosti, kvalitu, způsob atp.

Jak můžeme vidět, kvalifikativní přídavná jména se mohou vyskytovat jak v antepozici:

- 25. „*Quando entrò col jab quasi non lo vidi partire, sentii solo che le gambe se n'erano andate, e senza gambe non è **un gran bel danzare...***“ (BARICCO, Alessandro. *City* [online]. Milán: Rizzoli, 1999. Dostupné z: InterCorp)

tak v postpozici:

- 26. „*Basti dire che il burattino sentiva dietro di sé, alla distanza d'un palmo, **l'ansare affannoso** di quella bestiaccia e ne sentiva*

perfino la vampa calda delle fiatece.“ (COLLODI, Carlo. *Le avventure di Pinocchio. Storia di un burattino* [online]. 1906. Dostupné z: InterCorp)

- 27. „*Era **un correre disordinato**, il frumento ondeggiava; verde del grano e nero del terreno si alternavano.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)

5.1.2.1.1 Reláční

Reláční adjektiva jsou zvláštním typem přídavných jmen, která jsou odvozena ze substantiv. Vyjadřují stejný sémantický obsah jako podstatné jméno, ze kterého byla odvozena. Mohou sémanticky obohacovat i zpodstatnělé infinitivy:

- 28. „*A quei nostri fratelli che tu vedi, lo scorrere del ruscello, lo stormire delle fronde, **il crescere sotterraneo** dei funghi comunicano una specie di gradevole lentissimo solletico.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

5.1.2.2 Determinační

Viz 2.1.3 – 2.1.6

5.1.3 Subjekt v postpozici

Další charakteristika, která substantivizované infinitivy přibližuje k substantivům, je vyjádření subjektu v postpozici.

Příklad:

- 29. „*Non supera trecento abitanti; sorge il villaggio in una vallata in cui non si sente nemmeno **il cantare degli uccelli.***“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)

V tomto případě je logický podmět věty vyjádřen pomocí determinačního komplementu. Zpodstatnělý infinitiv by mohl být přepsán (s lehkým posunutím významu) na:

- „*Non supera trecento abitanti; sorge il villaggio in una vallata in cui non si sente nemmeno **il canto degli uccelli.***“

Vidíme, že ať už se jedná o substantivizovaný infinitiv, nebo substantivum, podmět vyjadřujeme stejným způsobem. Subjekt v postpozici dále poukazuje na to, jak je celé syntagma pevně sevřeno; podmět se neobjevuje před syntagmatem, ale přímo v něm. Když vynecháme člen, můžeme dostat gramatickou konstrukci, ovšem infinitivní věty, nikoli substantivizované. Když se pokusíme podmět posunout před syntagma, uvidíme, že to nefunguje:

* Degli uccelli il cantare

Podmět samozřejmě vyjádřen být nemusí, když ho ale vyjádřit chceme, musíme použít buď zmíněný determinační komplement, nebo přivlastňovací zájmeno.

Vyjádření podmětu pomocí determinačního komplementu:

- 30. „*I ragazzi sfaccendati si fermano attorno a osservare i lavori e a seguire con segni di soddisfazione e con gridi continui il palco che si delinea e si completa fra la polvere che sporca le mani e **il battere dei martelli***“ (BONAVIRI, Giuseppe. *Il sarto della stradalunga* [online]. Milán: Mondadori, 1996. Dostupné z: InterCorp)

Stejně jako u předešlého příkladu, snaha o antepozici podmětu vytváří agramatickou větu:

* Dei martelli il battere

Máme ovšem ještě jeden způsob vyjádření podmětu, který jev naopak zpětně přibližuje

ke slovesům, a to pomocí přivlastňovacího zájmena:

- 31. „**L’aver egli compiuto** i primi studi in Francia“. (CONTINI, Gianfranco. *La letteratura italiana*. s. 289. dle RENZI, Lorenzo a Giampaolo SALVI. *Grande grammatica italiana di consultazione vol. 2*. 1991, s. 561.)

5.1.4 Determinační komplement

Již zmíněný determinační komplement slouží většinou k vyjadřování podmětu, není to ale jeho jediná funkce. Rozlišujeme totiž dva typy determinačních komplementů. Právě ty, které infinitivu pomohou určovat logický podmět a ty, které určují předmět.

5.1.4.1 Podmětné

- 32. „*Lesse il cartello di Civitavecchia, abbassò la tendina, sentì delle voci, poi il fischio del capostazione e lo sbattere degli sportelli.*“ (TABUCCHI, Antonio. *Il gioco del rovescio* [online]. Milán: Feltrinelli, 1996. Dostupné z: InterCorp)

Tuto větu musíme chápat ve smyslu: „*Gli sportelli sbattevano.*“ – *Sportelli* jsou logickým podmětem věty (nikoli *Qualcuno sbatteva gli sportelli*).

5.1.4.2 Předmětné

- 33. „**Del segare delle erbe**“ (DA VINCI, Leonardo. *Scritti letterari*. s. 136. dle VANVOLSEM, Serge. *L’infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 84.)

Tuto větu nemůžeme chápat jako větu předešlou i přes to, že jsou formálně totožné. *Erbe* totiž v tomto případě nejsou logickým podmětem věty a větu musíme chápat jako: „*Qualcuno sega le erbe*“ resp. „*Le erbe vengono segate da...*“ (nikoli *Delle erbe segavano*). *Erbe* jsou tedy předmětem a věta má nevyjádřený podmět.

Vzhledem k tomu, že obě dvě věty jsou formálně stejné, můžeme narazit i na příklady,

kteřé jsou nejednoznačné a můžou mít dva významy.

Vanvolsem (VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 85.) nám ukazuje příklad na slovese *battere*. „Il *battere* del giovanotto“ můžeme interpretovat dvěma způsoby:

- „Il *giovanotto batte qualcuno*.“ – kde *giovanotto* je podmětem věty
- „Il *giovanotto riceve i colpi*.“ – kde *giovanotto* je předmětem a věta má nevyjádřený podmět

Vanvolsem (VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 85.) se determinačními komplementy zabývá blíže a nabízí nám zajímavou tabulku:

*trasportare di roba	un trasportare di roba	un trasporto di roba
trasportare la roba	un trasportare la roba	*un trasporto la roba

Opět narážíme na to, jak zpodstatnělý infinitiv leží někde na pomyslné hranici mezi substantivy a slovesy. Klasický infinitiv může mít přímý předmět, viz *trasportare la roba*, ale už ne specifikační příslovečné určení, viz **trasportare di roba*. Podstatné jméno nemůže mít přímý předmět, viz **un trasporto la roba*, ale může mít naopak příslovečné určení specifikační, viz *un trasporto di roba*. Substantivizovaný infinitiv, jak můžeme vidět v prostředním sloupci, může mít oboje, tedy specifikační příslovečné určení *un trasportare di roba* i přímý předmět *un trasportare la roba*.

5.1.5 Vedlejší věta

- 34. „*Quel Ma in tutta quella smania c'era un'insoddisfazione più profonda, una mancanza, in quel cercare gente che l'ascoltasse c'era una ricerca diversa*.“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

5.1.6 Předložky

- *di, su, a, in, da*
- 35. „*Avrete visto che in tutte e tre le storie ho avuto bisogno di un personaggio che dicesse «io» forse per correggere la freddezza*

oggettiva propria del raccontare favoloso con quest'elemento ravvicinatore e lirico, del quale la narrativa moderna pare non possa fare a meno.“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

- 36. *„Perfino il signore nell'Ultimo Giorno si asterrebbe dal pronunciare la sua sentenza se dovessero esservi soltanto dannati.*“ (AGAMBEN, Giorgio. *Mezzi senza fine* [online]. Turín: Bollati Boringhieri - editore s.r.l., 1996. Dostupné z: InterCorp)
- 37. *„A poca distanza dal tempio di Velthune, sul limitare della foresta, c'era il tempio di Northia: tutto azzurro, con le colonne e le parti in rilievo dipinte nello stesso colore rosa-viola dei colchici che fiorivano numerosissimi nei prati lì attorno, e che (...)*“ (VASSALI, Sebastiano. *Un infinito numero* [online]. Turín: Einaudi, 1999. Dostupné z: InterCorp)

Po předložce *su* se zpodstatnělý infinitiv většinou objevuje u zažitých frází, jako např.: *sul far del giorno*:

- 38. *„Pianse tutta la notte, e la mattina dopo, sul far del giorno, piangeva sempre, sebbene negli occhi non avesse più lacrime; e le sue grida e i suoi lamenti erano così strazianti e acuti, che tutte le colline all'intorno ne ripetevano l'eco.*“ (COLLODI, Carlo. *Le avventure di Pinocchio. Storia di un burattino* [online]. 1906. Dostupné z: InterCorp)

Zvláštním případem jsou předložky *in* a *con*. Infinitiv se po těchto předložkách musí podle dnešních pravidel gramatiky italštiny povinně substantivizovat. Zpodstatnění infinitivu probíhá tak, že se k předložce připojí člen. I když se se substantivizovaným infinitivem většinou setkáváme v krásné literatuře nebo poezii, zpodstatnění v tomto případě je, jak už bylo řečeno, povinné a setkáme se s tímto jevem v naprosto běžných situacích. Nejedná se tedy ani o stylistickou volbu, ani snahu o ozvláštnění textu.

- 39. „*In sulle prime la buona donnina cominciò **col dire** che lei non era la piccola Fata dai capelli turchini; ma poi, vedendosi oramai scoperta e non volendo mandare più a lungo la commedia, finì col farsi riconoscere, e disse a Pinocchio: (...)*“ (COLLODI, Carlo. *Le avventure di Pinocchio. Storia di un burattino* [online]. 1906. Dostupné z: InterCorp)
- 40. „*Io però amo raccontare le fiabe ai miei nipotini che mi guardano con gli occhi commossi e la fronte bianca che ora si corruga e ora si rasserena **nel seguire** le vicende varie.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *Il sarto della stradalunga* [online]. Milán: Mondadori, 1996. Dostupné z: InterCorp)

V případech, kdy *a* vyjadřuje současnost a má okolnostní hodnotu, zpodstatňujeme infinitiv i po této předložce:

- 41. „*Ma **al notare** che Ueseppe, le altre volte così vivace, oggi se ne stava immobile e rispondeva a sproposito alle domande, come sotto l'effetto di un filtro stuporoso, si aggrondò peggio di prima. E consigliò Ida di somministrargli.*“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)

V ostatních významech předložky *a* následuje normální tvar infinitivu.

5.2 Verbální syntaktické prvky

5.2.1 Spona

Když je substantivizován infinitiv *essere*, může zastupovat funkci spony a celá konstrukce může následně tvořit jmenný predikát se sponou:

- 42. „*E della sua bellezza la cosa più nuova era **l'essere** così **semplice**, e al ragazzo in quel momento pare che debba sempre essere così.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

- 43. „*L'essere rivelato e manifesto - e, quindi, comune e partecipabile - si separa dalla cosa rivelata e si frappone tra essa e gli uomini.*“ (AGAMBEN, Giorgio. *Mezzi senza fine* [online]. Turín: Bollati Boringhieri - editore s.r.l., 1996. Dostupné z: InterCorp)

5.2.2 Příímý předmět

V případě, že je substantivizováno tranzitivní sloveso v činném rodě, může po něm následovat příímý předmět, který se vyskytuje bezprostředně po slovesu. Jelikož se názory lingvistů na přesné vymezení příímého předmětu liší, upřesníme, že může vyjadřovat jen ten předmět příímý, který není předcházen předložkou *di*. Jedinou výjimkou jsou případy, kdy předložka *di* vykonává funkci dělivého členu (viz např. již zmíněný příklad: „*Del segare delle erbe*“ [DA VINCI, Leonardo. *Scritti letterari*. s. 136., dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 84.])

- 44. „*Una certa forza d'urto l'assolutismo sabaudo conservava soltanto nei confronti di una struttura sociale arcaica quale era quella della Sardegna, ma anche, in questo caso la sua azione, discontinua e disorganica, finì più con il provocare il risentimento dei ceti privilegiati che essa aveva disturbato che con l'attirarsi il consenso e il favore degli altri ceti sociali.*“ (PROCACCI, Giuliano. *Storia degli italiani* [online]. Bari: Laterza, 1993. Dostupné z: InterCorp)
- 45. „*Ecco come questa disciplina di scrivana da convento e l'assidua penitenza del cercare parole e il meditare la sostanza ultima delle cose m'hanno mutata: (...)*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

5.2.3 Schopnost tvořit složený tvar

Zpodstatnělé infinitivy mají možnost tvořit složené tvary, a to slovesa s pomocnými slovesy *avere* i *essere*. Člen se nachází před pomocným slovesem, za ním následuje příčestí minulé.

- 46. „*Questa scoperta, ossia l'aver portato questa fin dal primo istante inconfessata scoperta al punto di poterla proclamare a se stesso, riempì Cosimo come d'una febbre*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)
- 47. „*Quasi non si esistesse più, non sentire per nulla se stessi, l'essere abbassati, quasi annientati, e se qualcuno dei mortali (mi dicevo) potesse per un solo istante e rapidissimamente gustare ciò che io ho gustato (...)*“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)

5.2.4 Schopnost tvořit pasivum

Substantivizované infinitivy mohou být i v pasivním tvaru, a jak vidíme na příkladu, mohou být i v záporu.

- 48. „*Il non esser mai stata superata quell'immagine (...)*“ (GARIN, Eugenio. *Cronache di filosofia italiana*. 1. vyd. Bari: Laterza, 1966, s. 226. dle RENZI, Lorenzo a Giampaolo SALVI. *Grande grammatica italiana di consultazione vol. 2*. 1991, s. 561.)

5.2.5 Syntagmata s příslovci

- 49. „*Come è grande, mi dissi allora, ripetendo le parole di Vincenzo Belovacense, la più umile bellezza di questo mondo, e come piacevole è per l'occhio della ragione il considerare attentamente non solo i modi e i numeri e gli ordini delle cose, così decorosamente stabiliti*

per tutto l'universo, ma anche il volgere dei tempi che incessantemente si dipanano attraverso successioni e cadute (...)“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)

- 50. „Già nel mentre che scendevano in ascensore, essa, animandosi, non seppe tenersi **dallo svelare finalmente** a Useppe la sorpresa che gli preparava per la piena estate; (...)“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)

5.2.6 Syntagmata s gerundii

- 51. „Altri (...) affermavano il bere assai e il godere e **l'andar calando a torno e sollazzando** e il sodisfare d'ogni cosa all'appetito che si potesse (...) esser medicina a tanto male“ (BOCCACCIO, Giovanni. *Il Decameron*. I, 21. dle VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 87.)

5.2.7 Nepřímý předmět

Nepřímý předmět bývá, na rozdíl od předmětu přímého, vždy uvozen předložkou, ve většině případů je to předložka *a* (ať už jednoduchá, nebo ve formě předložkového členu).

- 52. „- *Ma quelli là, - Torrismondo non potè trattenersi **dal chiedere all'anziano**, che era ricomparso nei pressi, - cosa gli succede?*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)
- 53. „*Non riuscivo a vederla tutta ed avevo paura **nel pensare al pericolo** che correva Madonna Piumino, chiusa in una carrozza che si rampicava su una roccia da cui poteva cascare e scivolare nel vuoto.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *Il sarto della stradalunga* [online]. Milán: Mondadori, 1996. Dostupné z: InterCorp)

5.2.8 Modální slovesa

- 54. „L'arrivo di nuovi paesi, invece di incentivare l'adozione internazionale, ha reso sempre più difficile da parte di molte coppie **il poter accedere** ad avere presso di sé bambini a cui ridare una famiglia dopo tante sofferenze e privazioni nel loro paese.“ (MUSCARDINI, Cristiana. [online]. Brusel: European Parliament, 2011. Dostupné z: InterCorp)

5.2.9 Kopulativní slovesa

- 55. „Il volto è l'essere irrimediabilmente esposto dell'uomo e, insieme, **il suo restare nascosto proprio in quest'apertura**.“ (AGAMBEN, Giorgio. *Mezzi senza fine* [online]. Turín: Bollati Boringhieri - editore s.r.l., 1996. Dostupné z: InterCorp)

5.2.10 Zájmena v enklitickém postavení

5.2.10.1 Zájmena předmětová nepřízvučná

V případě zpodstatněných infinitivů se setkáváme s předmětovými nepřízvučnými zájmeny jen v enklitickém postavení, nikoli v postavení proklitickém.

- 56. „Però non si può dire che chi afferma di non essere un Rosa-Croce lo sia, perché io dico che non lo sono, ma non per questo lo sono. " " Però **il negarlo** è già indizio sospetto.“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)
- 57. „Quello che mi colpì, però, fu **il sentirla** rivolgersi indifferentemente a me come a Cosimo, quasi fosse anch'egli lì al capezzale.“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

5.2.10.2 Zájmena zvratná

Ze zvratných enkliticky připojovaných zájmen je možné používat u substantivizovaných infinitivů pouze „si“.

- 58. „*Ormai non seguivano più né ragione né giustizia, ma solo la forza e la loro volontà. **Il trovarsi** tutti insieme, finalmente liberi e con una oscura speranza di terre promesse, li rese come ebbri.*“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)

* *il tuo trovarti* (...)

* *il trovarmi qua* (...)

5.2.10.3 Zájmenné částice

- 59. „(...) e in tale occasione le aveva palesato anche il segreto dei propri malori infantili, da lei finora mai svelato a nessuno, neppure a suo marito: rivedendo e riudendo, **al parlarne**, in ogni particolare, la gita di sé bambina sull'asinello in compagnia del padre, a Montalto, e la visita del compare medico, che l'aveva fatta ridere col solletico...“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)
- 60. „*Calcolando, Ueseppe mostrò prima una mano con tutti i diti aperti, indi l'altra mano con un solo dito alzato, che, **nel ripensarci**, ripiegò appena alle falangi.*“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)

5.3 Kombinace nominálních a verbálních syntaktických prvků

Jak říká Vanvolsem (VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. 1983, s. 91.): případy, ve kterých je italský substantivizovaný infinitiv obklopen jak nominálními, tak verbálními prvky, ukazují nejlépe jeho syntaktickou bivalenci. Velmi

zřetelně zde můžeme vidět, proč nemůžeme infinitivy dělit podle komplementů, které je obklopují. Nejlépe nám to demonstrují následující příklady:

- 61. „*Forse solo in quel momento si rese conto che stava parlando troppo. E si rese anche conto che io apprezzavo **il suo parlare troppo.***“ (TABUCCHI, Antonio. *Notturmo indiano* [online]. Palermo: Sellerio, 2000. Dostupné z: InterCorp)

Základem je substantivizovaný infinitiv *il parlare*. Tento infinitiv je dále rozvinut přivlastňovacím zájmenem *suo*, což je jednoznačně prvek nominální, dále je ale rozvinut příslovcem *troppo*, což je prvek rozvíjející za běžných okolností slovesa.

- 62. „(...) *e non ho mai capito se semplicemente usassero degli spirituali per i loro fini di governo o in qualche modo si ritenessero giustificati nella loro vita carnale **dal sostenere le tendenze** spirituali; e forse erano vere entrambe le cose, per quel poco che io capisco delle cose italiane.*“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)

Substantivizovaný infinitiv *il sostenere* je v tomto příkladu doplněn předložkou *da*, tedy nominálním syntaktickým prvkem, následuje po něm ale přímý předmět – prvek verbální.

- 63. „*Non fece alcun commento, salvo un brevissimo sospiro **nel riprendersi il pacchetto** alla fine.*“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)

U toho příkladu můžeme vidět spolu s infinitivem *riprendere* dokonce dva verbální prvky, a to přímý předmět a zvrtné zájmeno. Před infinitivem se ale nachází i předložka *in* spojená se členem, typická pro substantiva.

- 64. „*In colui difatti, **al vederlo** da vicino, gli si faceva riconoscere immediatamente una rassomiglianza indiscutibile col non dimenticato animaluccio senza coda.*“ (MORANTE, Elsa.

La storia [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)

Il vedere je zde doprovázeno předmětovým zájmenem v enklitickém postavení typickým pro slovesa, zároveň mu ale předchází předložka *a*, což je prvek nominální.

6 Funkce ve větě

Přestože, jak jsme již stanovili výše, má substantivizovaný infinitiv verbální charakteristiku, ztratil substantivizací možnost vykonávat funkce ve větě, které normálně vykonávají nebo mohou vykonávat slovesa. Může plnit funkci podmětu, jmenného přísudku se sponou, přímého předmětu nebo předložkového komplementu. Mimo jiné může tvořit hlavu nominálního syntagmatu. Setkáváme se se třemi hlavními případy:

6.1 Když nominální syntagma obsahuje substantivizovanou infinitivní větu

- 65. „*Stava studiando il modo di giocare qualche tiro ai rivali, che li facesse tornare al più presto sulle rispettive navi, ma **il vedere che Viola mostrava di gradire in egual modo la corte dell'uno e quella dell' altro**, gli ridiede la speranza ch'ella volesse solo farsi gioco d' entrambi, e di lui insieme.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

6.2 Když nominální syntagma obsahuje substantivizovaný infinitiv a jeho komplementy

- 66. „*Aveva qualcosa di ipnotico **nel suo salmodiare immagini fantastiche***“ (BARICCO, Alessandro. *Oceano mare* [online]. Milán: Rizzoli, 1997. Dostupné z: InterCorp)

6.3 Když zpodstatnělý infinitiv zastupuje roli podstatného jména

- 67. „*Perché adorare un risucchio? Ma perché **il capire non mi da pace?***“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)

7 České překlady

7.1 Srovnání více překladů jednoho díla

V této kapitole se zaměříme na to, jak bývá námi zkoumaný jev obvykle překládán do češtiny.

Jelikož se dále budeme zabývat především infinitivy i překlady čerpaných korpusů (bude se tedy jednat o moderní italštinu i češtinu), zastavíme se nejprve u dvou příkladů z Božské komedie. Jelikož Dante Alighieri byl jedním ze tří hlavních spisovatelů 14. století (resp. v případě Danteho přelomu 13. a 14. století), kteří pro pozdější spisovatele sloužili jako vzory (a to i v případě užití substantivizovaného infinitivu), budeme mít možnost vidět jev v jeho počátcích. Později budeme mít možnost zkoumat, do jaké míry se funkce a podoby substantivizovaného infinitivu změnily s odstupem několika staletí. Další výhodou zkoumání tohoto díla je, že díky jeho oblíbenosti máme k dispozici 4 překlady, a přestože jsou to překlady víceméně současné, můžeme i zde pozorovat vývoj českého jazyka a možné měnící se tendence v průběhu let. Srovnání staré italštiny a poměrně moderní češtiny volíme z toho důvodu, že lze předpokládat, že Božská Komédie a další díla napsána ve staré italštině budou znovu a znovu překládána a aktualizována, starší překlady do češtiny už ale pravděpodobně napodobovány nebudou.

- 68. „Allor con li occhi vergognosi e bassi,
temendo no '**l mio dir** li fosse grave,
infino al fiume **del parlar mi trassi...**“

(ALIGHIERI, Dante. *Divina Commedia: Inferno*. Canto III, 81.)

„Tu zastyděl se hned jsem sklopil oči
ve strachu, **řeč má** že mu klidu nedá,
byl tichý jsem až k řece; však tu zočí (...)
(VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Božská komedie: Peklo*.
1879, Zpěv třetí.)

„Já tudíž oči v zahanbení klopě,
pro strach, bych **řečí** svou mu nebyl těžký, až k řece
od hovorů všech jsem ustál.“
(VRÁTNÝ, Karel. *Božská komedie: Peklo*. 1929,
Zpěv třetí.)

„Hned zrak jsem sklopil v duchu polekaném,
neb jsem se bál, že cestou k řece maně
jsem do rozporu přišel se svým pánem.“
(BABLER, Otto František. *Božská komedie: Peklo*.
1988, Zpěv třetí.)

„Zastyděl jsem se, oči sklopil k zemi,
Bylo mi trapné, že **se snad moc ptám**,
a tak až k řece šel jsem **mlčky**, němý.
(MIKEŠ, Vladimír. *Božská komedie: Peklo*. 2009,
Zpěv třetí.)

V této konkrétní tercíně se setkáváme hned se dvěma substantivizovanými infinitivy. Nejdříve se zaměříme na *‘l mio dir*. Vrchlický a Vrátný přeložili jev pomocí podstatného jména, a to konkrétně slovem *řeč*. Jelikož tento konkrétní infinitiv zastupuje funkci podmětu, volba podstatného jména se zdá být logická (i přesto, že Vrátný z podmětu v originálu udělal předmět v češtině). Babler původní smysl trochu pozměnil, i tak ale můžeme vidět, že větu překládal pomocí slovesa. Sloveso volil i Mikeš. Když se zaměříme na druhý případ: *del parlar mi trassi* vidíme, že Vrchlický nepřekládal větu doslovně, ale držel se jen sémantiky a volil výraz *byl jsem tichý*. Vrátný opět substantivizovaný infinitiv přeložil pomocí podstatného jména, konkrétně slovem *hovorů*. Mikeš v nejaktualizovanější verzi překladu také nebazíroval na doslovnosti a překlad vyřešil pomocí příslovce *mlčky* a pro zdůraznění ho ještě doplnil přídavným jménem *němý*.

Již na prvním příkladu můžeme vidět, že řešení překladů se hodně liší. Samozřejmě musíme brát v potaz, že se jedná o poezii a překlady tedy mohou být volnější. Dva starší překlady jev překládaly podstatným jménem, dva novější větami – mohlo by se jednat o tendenci aktualizace jazyka, na závěry je však ještě brzo.

Pro lepší pochopení různých překladů budeme analyzovat ještě jednu tercínu:

- 69. Quinci non passa mai anima buona;
e però, se Caron di te si lagna,
ben puoi sapere omai che **'l suo dir** suona."

(ALIGHIERI, Dante. *Divina Commedia: Inferno*. Canto III, 129.)

„K té dobrá duše nezabloudí bráně;
ted' pochopíš, proč Charon dřív lál tobě,
a poznáš nyní, co jest v jeho **haně**.“
(VRCHLICKÝ, Jaroslav. *Božská komedie: Peklo*.
1879, Zpěv třetí.)

„Zde tudy nejde nikdy duše dobrá;
A proto, stýská-li si na tě Cháron,
Ted' můžeš vědět, co jeho **řeč** značí.“
(VRÁTNÝ, Karel. *Božská komedie: Peklo*. 1929,
Zpěv třetí.)

„Sem nejdou duše dobrem zachráněné,
A proto, když ti Charon takto laje,
Víš, co je význam **řeči** rozezlené.“
(BABLER, Otto František. *Božská komedie: Peklo*.
1988, Zpěv třetí.)

„Sem přijde jenom duše, jež se rouhá,
Proto Cháron i tebe proklíná
a **oslovuje tě** jak nezaboha.“
(MIKEŠ, Vladimír. *Božská komedie: Peklo*. 2009,
Zpěv třetí.)

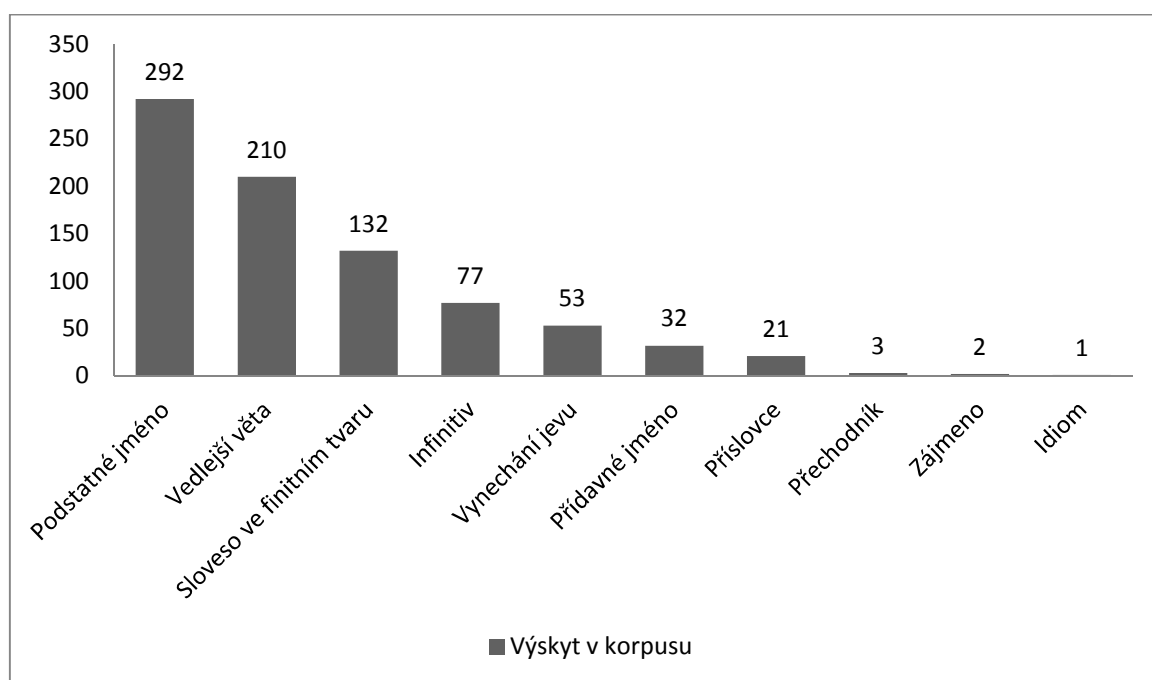

Tyto konkrétní příklady jasně ukazují vývoj českých překladů. V nejstarší verzi překladu od Vrchlického vidíme, že *‘l suo dir* je v češtině nahrazeno dnes již zastaralým podstatným jménem, konkrétně *hanou*. U dalších dvou překladů od Vrátného a Bablera vidíme infinitiv přeložen také pomocí podstatného jména, setkáváme se ale už s modernějším výrazem, *s řečí*. V nejnovější verzi překladu od Mikeše už vidíme infinitiv přeložen pomocí slovesa *oslovovat*. Slovesné konstrukce jsou bližší mluvenému jazyku, což odpovídá tomu, že se Mikeš snažil o aktualizaci díla. I přes to, že překládání námi studovaného jevu není doposud jednotné, vidíme, že se markantně měnilo i v čase.

7.2 Možnosti řešení překladů

Pro dosažení přesnějších výsledků je potřeba zkoumat větší množství příkladů - proto jsme se pokusili o menší průzkum založený na paralelním korpusu InterCorp. Vyhledáváním všech možných kombinací substantivizovaných infinitivů v různých formách v korpusu a následným porovnáním s českým paralelním korpusem jsme se pokusili o typologii překladů. Na grafu (viz dole) můžeme vidět, jakým způsobem bývají substantivizované infinitivy do češtiny překládány a jaké prostředky jsou překladateli voleny nečastěji.

Počet zkoumaných jevů celkem: 823

(InterCorp)

Dále se pozastavíme nad jednotlivými možnostmi překladu.

7.2.1 Pomocí podstatného jména

O důležitosti procesu substantivizace, kterým infinitivy prošly, nás mohou přesvědčit výsledky průzkumu. Substantivizované infinitivy byly nejčastěji překládány pomocí substantiv. To jasně svědčí o tom, že vliv zpodstatnění na infinitivy je překladateli vnímán velmi silně.

- 70. „- *Vili! - grida, ed è vera rabbia la sua, e **il combattere** è un vero combattere accanito.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)
- 71. „*Zbabělci!*“ *křičí, a je to pravý vztek, a **bitka** je pravá, nelítostná bitka.*“ (CALVINO, Italo. *Naši předkové* [online]. Překl. Zdeněk DIGRIN a Vladimír MIKEŠ. Praha: Odeon, 1970. Dostupné z: InterCorp)
- 72. „(...) *s'era rivolto a chi lo insultava e gli aveva risposto guardandolo negli occhi, in quella sua lingua aspra e gutturale che sembrava **un abbaiare** di cani, gli aveva detto con fierezza: non siete stati voi straccioni a vincerci, e nemmeno quegli altri banditi che sono sbarcati in Sicilia portati dagli inglesi.*“ (VASSALI, Sebastiano. *Il cigno* [online]. Turín: Einaudi, 1993. Dostupné z: InterCorp)
- 73. „(...) *obrátil se k tomu, který mu nadával, pohlédl mu do očí a odpověděl chraplavým hrdelním jazykem podobným psímu **štěkotu**, řekl mu hrdě: nás jste neporazili vy, otrhanci, a ani ti banditi, kteří se za pomoci Angličanů vylodili na Sicílii.*“ (VASSALI, Sebastiano. *Labuť* [online]. Překl. Kateřina VINŠOVÁ. Praha: Odeon, 2000. Dostupné z: InterCorp)

7.2.2 Pomocí vedlejší věty

Řešení překladů pomocí vedlejších vět, které se podle našeho výzkumu ukázalo jako druhé nejčastější, má také své logické opodstatnění. Italská syntax je schopna vytvářet velmi složité

konstrukce, někdy až do té míry, že je čeština nedokáže napodobit, nebo zní ve výsledku nepřírozně a příliš složitě. Právě proto se překladatelé často uchylují k již zmíněnému jednoduchému řešení – k vedlejší větě.

- 74. „(...) *in questo caso la sua azione, discontinua e disorganica, finì più con **il provocare** il risentimento dei ceti privilegiati (...)*“ (PROCACCI, Giuliano. *Storia degli italiani* [online]. Bari: Laterza, 1993. Dostupné z: InterCorp)
- 75. „(...) *v tomto případě jeho úsilí, které bylo nesoustavné a nesourodé, skončilo tím, že **vyvolalo** nelibost privilegovaných vrstev (...)*“ (PROCACCI, Giuliano. *Dějiny Itálie* [online]. Překl. Drahoslava JANDEROVÁ, Bohumil KLÍPA a Kateřina VINŠOVÁ. Praha: Lidové noviny, 1997. Dostupné z: InterCorp)

Když se pokusíme přeložit *il provocare* v tomto případě pomocí podstatného jména:

(...) skončilo vyvoláním nelibosti privilegovaných vrstev (...)

uvidíme, že překlad je sice možný, ale konstrukce je zbytečně složitá a nezní příliš přirozně. Český čtenář by se pravděpodobně musel nad konstrukcí chvíli pozastavit, zatímco pro italského čtenáře originálu text nepředstavuje žádné obtíže.

- 76. „*Guardava nel ricordo il tempo in cui guardava **il nascere** della memoria altrui, della Storia, e di tante storie che non sarebbe stato lui a scrivere.*“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)
- 77. „*Ted' zase ve vzpomínce přihlížel časům, kdy přihlížel, **jak se rodí** paměť těch ostatních, paměť Historie, jak vzniká spousta příběhů, které mu nebylo dáno napsat.*“ (ECO, Umberto. *Foucaultovo kyvadlo* [online]. Překl. Zdeněk FRÝBORT. Praha: Český klub, 2007. Dostupné z: InterCorp)

7.2.3 Pomocí slovesa ve finitním tvaru

Překlady pomocí finitních tvarů sloves jsou možné jen v určitých případech. Finitním tvarem slovesa bychom v podstatě nemohli přeložit substantivizovaný infinitiv, který zastává funkci podmětu:

příklad, který už jsme viděli (viz 6.2.1.)

„**Il combattere** a fianco d'un compagno è una cosa ben più bella che **il combattere** da solo.“
(CALVINO, Italo. I nostri antenati [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)

Problémem je zaprvé již zmíněná funkce infinitivu, zadruhé, abychom mohli použít finitní tvar slovesa, potřebujeme k němu podmět, nebo možnost podmět nevyjádřit. Jediným možným řešením by nejspíš byla neosobní konstrukce typu: „Když člověk bojuje po boku druhá (...)“, která by se vypořádala i se zobecněním, které vyjadřuje v originále zpodstatnělý infinitiv. Sémantický posun není nijak markantní, překladatelé však přirozeně volí jednodušší řešení překladu, čím bližší originálu, tím lépe.

Překlad pomocí finitních tvarů sloves se nabízí obzvláště ve chvíli, kdy je v originále nějakým způsobem vyjádřen logický podmět věty:

- 78. „In quella primavera del 1953, assieme all'epidemia della pertosse, c'era **l'approssimarsi** delle elezioni.“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)
- 79. „Na jaře roku 1953 se spolu s epidemií černého kašle **blížily** i volby.“ (BONAVIRI, Giuseppe. *Nezměrný čas* [online]. Překl. Vladimír MIKEŠ. Praha: NLN, 1996. Dostupné z: InterCorp)
- 80. „Poi un pomeriggio si erano sentiti i rumori degli automezzi, dei canti di vittoria, la gente era corsa sulla piazza grande, dalla statale stavano arrivando i primi contingenti, pugni levati, bandiere, **un agitare** di armi dai finestrini delle macchine o dai predellini dei camion.“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné

z: InterCorp)

- 81. „*Jednou odpoledne zarachotily bubny, ozval se vítězný zpěv a všichni běželi horempádem na hlavní náměstí, kam od státní silnice už přicházeli první partyzáni, zvednuté pěsti, prapory, mávali puškami a samopaly z okének aut a ze stupátek náklad'áků.*“ (ECO, Umberto. *Foucaultovo kyvadlo* [online]. Překl. Zdeněk FRÝBORT. Praha: Český klub, 2007. Dostupné z: InterCorp)

7.2.4 Pomocí infinitivu

Překládání námi zkoumaného jevu do češtiny pomocí infinitivu nepatří mezi nejčastější volby překladatelů. Na první pohled to může být překvapující (vzhledem k tomu, že se jedná o typ infinitivu), na druhou stranu musíme vzít v potaz, že infinitiv prošel již zmíněným důležitým procesem substantivizace, který jeho povahu zásadně změnil.

- 82. „*Il combattere a fianco d'un compagno è una cosa ben più bella che il combattere da solo.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)
- 83. „*Bít se po boku druha je mnohem krásnější než bít se na vlastní pěst.*“ (CALVINO, Italo. *Naši předkové* [online]. Překl. Zdeněk DIGRIN a Vladimír MIKEŠ. Praha: Odeon, 1970. Dostupné z: InterCorp)
- 84. „*Dopo poco si sollevava su di un gomito: sentiva il bisogno d'applicarsi a una qualsiasi occupazione manuale, come il lucidare la spada, che già era ben splendente, o l'ungere di grasso i giunti dell'armatura.*“ (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)
- 85. „*Po chvíli se nadzvedl a opřel o loket: cítil potřebu zaměstnat nějak své ruce, třeba leštit meč, který se už dokonale blýskal, nebo promazat klouby brnění.*“ (CALVINO, Italo. *Naši předkové* [online]. Překl. Zdeněk DIGRIN a Vladimír MIKEŠ. Praha: Odeon, 1970. Dostupné z: InterCorp)

7.2.5 Vynechání jevu

S vynecháním jevu jsme se v našem výzkumu setkávali také poměrně často. Případy jsme rozdělili na dvě skupiny:

7.2.5.1 Elipsa

V případě elipsy je vynechání jevu pochopitelné, ba dokonce v mnoha případech vhodnější.

- 86. „*Mi pare l'essere più mite e in ogni caso meno preoccupato da madonna povertà che io abbia mai visto...*“ disse Guglielmo.“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)
- 87. „*Připadá mi velice mírumilovný a v každém případě neznám nikoho, kdo by si dělal menší starosti s paní chudobou než on...*“ odpověděl Vilém.“ (ECO, Umberto. *Jméno růže* [online]. Překl. Zdeněk FRÝBORT. Praha: Odeon, 1988. Dostupné z: InterCorp)

Kdybychom chtěli být doslovní, vznikla by nám pravděpodobně věta *Zdá se mi býti mírumilovným*, což je věta sice gramatická, konstrukce je ale velmi zastaralá a celá věta zní velmi archaicky. Naopak *Připadá mi velice mírumilovný* zní přirozeně a jednoduše, proto je v tomto případě elipsa pravděpodobně nejlepším řešením.

7.2.5.2 Volba překladatele

U několika případů jsme se setkali s vynecháním substantivizovaného infinitivu bez zjevných důvodů. Proč se tak překladatelé rozhodli, se můžeme jen domnívat. Může to být kvůli snaze o zjednodušení celé konstrukce, nebo překladatel vyhodnotil jev jako nepodstatný pro pochopení textu. Jestli, a případně do jaké míry je tímto text ochuzen, už nám nepřísluší soudit a ponecháme tuto úlohu kritikům překladu.

- 88. „*Il sole si era fatto alto, ci batteva sulla nuca con un precipitar di raggi caldi.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán:

Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)

- 89. „*Slunce vystoupilo vysoko, horkými paprsky nám žhnulo do zátylků.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *Nezměrný čas* [online]. Překl. Vladimír MIKEŠ. Praha: NLN, 1996. Dostupné z: InterCorp)
- 90. „*Ida, dopo il dialogo con Ninnarieddu, era rimasta in camera; e la piccinina, che oggi non aveva più voglia nemmeno di cantare gioia tormentando, al loro entrare alzò dalla macchina due occhietti lunghi e intristiti, e annunciò subito a Usepe: «C'è stato tuo fratello .».*“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)
- 91. „*Ida po rozhovoru s Ninnarieddem zůstala ve svém pokoji, takže maličká, které tentokrát nebylo do zpěvu a odpustila si své Radosti, trápení, odtrhla od stroje svá podlouhlá posmutnělá očka a hned Useppovi oznámila: „Byl tu tvůj bratr.“.*“ (MORANTE, Elsa. *Příběh v historii* [online]. Praha: Odeon, 1990. Dostupné z: InterCorp)

7.2.6 Pomocí přídavného jména

Možnost překládat substantivizované infinitivy pomocí přídavných jmen je asi jedna z nejzajímavějších. Je to řešení, které se rozhodně nenabízí na první pohled, můžeme ale vidět, že funguje, a že ho autoři běžně používají. Ze substantivizovaného infinitivu se stává přídavné jméno rozvíjející podmět vyjádřený v italštině determinačním komplementem.

- 92. „*(...) qualche camino fumava in una scia di fumo granelloso che si incurvava sotto il battere della pioggia.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)
- 93. „*(...) z komínů stoupal sloupek zrnitého dýmu, který se pod dopadajícím deštěm ohýbal*“ (BONAVIRI, Giuseppe.

Nezměrný čas [online]. Překl. Vladimír MIKEŠ. Praha: NLN, 1996. Dostupné z: InterCorp)

- 94. „*Tra l'oscillare delle lanterne, mi accorsi che al centro del coro si agitava qualcosa, un'ombra sottile e mobilissima.*“ (ECO, Umberto. *Il pendolo di Foucault* [online]. Milán: Bompiani, 1989. Dostupné z: InterCorp)
- 95. „*Všiml jsem si, že uprostřed kněžiště se ve světle rozhoupaných luceren prohání sem a tam jakýsi tenký a velice hbitý stín.*“ (ECO, Umberto. *Foucaultovo kyvadlo* [online]. Překl. Zdeněk FRÝBORT. Praha: Český klub, 2007. Dostupné z: InterCorp)
- 96. „*« Il fegato? » e ci guardavano apparentemente perplessi e confusi, ma troppo vivido era il muoversi dei loro occhi per non vedervi una furbizia nascosta per quel gusto di incominciare al più presto il banchetto del suino.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *L'enorme tempo* [online]. Milán: Rizzoli Editore, 1976. Dostupné z: InterCorp)
- 97. „*"Játra?" a hleděli na nás jako by zmateně a ohromeně, ale jejich příliš živě tĕkající oči je prozradily: zkrátka to nevydrželi a museli už se zabijačkovými hody začít.*“ (BONAVIRI, Giuseppe. *Nezměrný čas* [online]. Překl. Vladimír MIKEŠ. Praha: NLN, 1996. Dostupné z: InterCorp)

7.2.7 Pomocí příslovce

Překlad pomocí příslovce je také velmi zajímavý fenomén. Příklady jsme rozdělily do dvou skupin:

7.2.7.1 Ustálené výrazy

Překlad ustálených výrazů pomocí příslovce je v následujících příkladech přirozený a v některých případech může být možná i jediným řešením. Další možností je ještě výraz nepřekládat doslovně, ale nahradit jej českým odpovídajícím ustáleným výrazem (viz dále).

- 98. „*Viaggiavamo su una nave da carico piena di merci accatastate nella stiva e sul ponte, e avevamo ai piedi delle catene così corte e pesanti che in caso di naufragio ci avrebbero mandati a fondo in un batter d'occhi.*“ (VASSALI, Sebastiano. *Un infinito numero* [online]. Turín: Einaudi, 1999. Dostupné z: InterCorp)
- 99. „*Cestovali jsme na nákladní lodi plné zboží kupícího se v podpalubním prostoru i na palubě a na nohou jsme měli tak krátké a těžké řetězy, že v případě ztroskotání bychom šli okamžitě rovnou ke dnu.*“ (VASSALI, Sebastiano. *Nespočet* [online]. Překl. Kateřina VINŠOVÁ. Praha-Litomyšl: Paseka, 2003. Dostupné z: InterCorp)

Un batter d'occhio je v italštině běžně používaný výraz a v naprosté většině případů bývá překládán pomocí slova *okamžitě*. Když se nad slovem zamyslíme, zjistíme, že si výrazy naprosto odpovídají *in un batter d'occhio* – v mžiku *oka* – v okamžiku – *okamžitě*.

- 100. „*Il confratello mi disse che, ingerita anche in dosi minime, provocava nel volgere di mezz'ora un senso di grande spossatezza, poi una lenta paralisi di tutte le membra, e infine la morte.*“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)
- 101. „*Dotyčný spolubratr mi řekl, že sebemenší dávka během necelé půlhodiny vyvolá napřed pocit malátnosti, pak ochrnou údy a nakonec prý nastane smrt.*“ (ECO, Umberto. *Jméno růže* [online]. Překl. Zdeněk FRÝBORT. Praha: Odeon, 1988. Dostupné z: InterCorp)

Nel volgere (di mezz'ora, di pochi secondi, di pochissimi anni, poche giornate, di una settimana,...) je také obrat vyskytující se běžně v literárních dílech. V tomto případě už překladatelská řešení nejsou jednotná. Nejčastější je volba právě příslovce *během*, dále se pak setkáváme s překlady typu: *po několika týdnech, za pár vteřin* atd.

7.2.7.2 Ostatní

Podstatně zajímavější je překládat pomocí příslovce běžné substantivizované infinitivy. Většinou bývají tímto způsobem překládány infinitivy, které předchází nějaká předložka, tedy přesněji – předložkový člen.

- 102. „*Ma su quella parola gridata ebrei, Nora dette una voce di spavento, e impallidí come a un malore grave; per cui Giuseppe tutto pentito le si fece vicino a ripetere, stavolta a voce bassissima: «...dicevo, ebrei e cristiani...» Quasi che **col sussurrare** la parola piano piano, dopo averla strillata forte forte, lui rimediassse al guaio!*“ (MORANTE, Elsa. *La storia* [online]. Turín: Einaudi, 1974. Dostupné z: InterCorp)
- 103. „*Při slově židé Nora zděšeně vzkřikla a zbledla, jako by se o ni pokoušely mdloby, Giuseppe se k ní kajícně přiblížil a tentokrát velice tiše opakoval: „...říkal jsem židé a křesťané...“ jako by tím, že **šeptem** pronese slovo, které předtím vykřikl nahlas, mohl všechno napravit!*“ (MORANTE, Elsa. *Příběh v historii* [online]. Praha: Odeon, 1990. Dostupné z: InterCorp)
- 104. „*Ma ridere della grossa, proprio a crepabelle, roba da piegarsi in tre **dal ridere**, non c'era verso di fermarlo, con lacrime e tutto, uno spettacolo, una risata babelica, oceanica, apocalittica, una risata che non finiva più.*“ (BARICCO, Alessandro. *Oceano mare* [online]. Milán: Rizzoli, 1997. Dostupné z: InterCorp)
- 105. „*Ale pořádně smát, z plna hrdla, prohýbal se **smíchy**, nebylo možné ho zastavit, se slzami a vším ostatním, skutečná podívaná, zmatený, oceánský, apokalyptický smích, smích, který nebral konce.*“ (BARICCO, Alessandro. *Oceán moře* [online]. Překl. Alice FLEMROVÁ. Praha: Eminent, 2001. Dostupné z: InterCorp)

Kdybychom se snažili přeložit jev doslovně, vznikla by nám nejspíše věta *prohýbal se od smíchu*, což zní nepřirozeně. Překladatelka se tedy rozhodla řešit případ příslovcem,

který rozvíjí přísudek a dozvídáme se jakým způsobem, resp. kvůli čemu protagonista děj vykonával – kvůli smíchu tedy – prohýbal se *smíchy*.

7.2.8 Pomocí přechodníku

Český přechodník je ze všech možností překladů italskému substantivizovanému infinitivu významově pravděpodobně nejbližší, a fakt, že z 823 zkoumaných jevů byly pouze tři přeloženy právě pomocí přechodníku, jasně dokazuje, že už se v českém jazyce běžně nepoužívá. Rodilí mluvčí přechodník sice znají, ale ve valné většině případů jen pasivně. Když se tyto tvary objevují v textu, jsou vnímány jako silně archaizující. Za povšimnutí také stojí druh přechodníku – ve všech třech případech se jednalo o přechodník předčasný, přechodník současný se mezi zkoumanými případy nevyskytoval ani jednou.

- 106. „*Un padre di famiglia, nel vedere distesi ai suoi ginocchi i suoi cari bamboletti, chiedendo pane, pane per sostenere la vita, a sí commovente inchiesta esclama: Ahi dura terra, che non ti apristi!*“ (VASSALI, Sebastiano. *Il cigno* [online]. Turín: Einaudi, 1993. Dostupné z: InterCorp)
- 107. „*Otec rodiny, popatřiv na svou drahou drobotinu, plazící se mu u nohou a žadonící o chléb, by nepošla hlady, dojetím nad jejich úpěnlivými prosbami zvolal: Běda ti, země tvrdá, která nechceš nic vydati!*“ (VASSALI, Sebastiano. *Labuť* [online]. Překl. Kateřina VINŠOVÁ. Praha: Odeon, 2000. Dostupné z: InterCorp)
- 108. „*Talora mi pareva uno di quegli storpi accattoni di Turenna di cui narra la favola, che all'avvicinarsi della salma miracolosa di san Martino si diedero alla fuga temendo che il santo li guarisse togliendo così loro la fonte dei loro guadagni, e il santo spietatamente li graziò prima che raggiunghessero il confine, punendoli della loro malvagità col restituire loro l'uso degli arti.*“ (ECO, Umberto. *Il nome della rosa* [online]. Milán: RCS Libri S.p.A., 1998. Dostupné z: InterCorp)
- 109. „*Občas mi připadal jako jeden z těch žebravých mrzáků z Touraine, o nichž legenda vypráví, že se dali na útěk před zázračnými tělesnými*

ostatky svatého Martina v obavě, že je světec uzdraví a odejme jim tak zdroj výdělků, a světec jim opravdu nelítostně udělil svou milost, ještě než překročili hranice, a potrestal je za jejich ničemnost, vrátiv jim vládu nad jejich údy.“ (ECO, Umberto. *Jméno růže* [online]. Překl. Zdeněk FRÝBORT. Praha: Odeon, 1988. Dostupné z: InterCorp)

- 110. *„Senonché, vedendo il loro virile contegno nel congedarsi dall'immodesta Marchesa, Cosimo si sentì improvvisamente riconciliato con loro.“* (CALVINO, Italo. *I nostri antenati* [online]. Milán: Mondadori, 2003. Dostupné z: InterCorp)
- 111. *„Jenomže když viděl, jak mužně se zachovali, s neskromnou Markýzou se rozloučivše, cítil se náhle s nimi usmířen.“* (CALVINO, Italo. *Naši předkové* [online]. Překl. Zdeněk DIGRIN a Vladimír MIKEŠ. Praha: Odeon, 1970. Dostupné z: InterCorp)

7.2.9 Pomocí zájmena

Překlad infinitivu zájmenem se ve zkoumaných případech objevil pouze dvakrát, a tak můžeme předpokládat, že to je překlad čistě náhodný a možný jen na základě sémantické podobnosti konkrétního substantivizovaného infinitivu a zájmena. Uvádíme tuto možnost pro úplnost výzkumu.

- 112. *„L'essere rivelato e manifesto - e, quindi, comune e partecipabile - si separa dalla cosa rivelata e si frappone tra essa e gli uomini.“* (AGAMBEN, Giorgio. *Mezzi senza fine* [online]. Turín: Bollati Boringhieri - editore s.r.l., 1996. Dostupné z: InterCorp)
- 113. *„Cosi odhaleného a zjeveného, a tudíž veřejného a dávajícího možnost účasti, se odděluje od samotné odhalené věci a vstupuje mezi ni a lidi.“* (AGAMBEN, Giorgio. *Prostředky bez účelu* [online]. Překl. Naděžda BONAVENTUROVÁ. Praha: Sociologické nakladatelství SLON, 2003. Dostupné z: InterCorp)

7.2.10 Pomocí ustáleného výrazu

S nahrazením jednoho ustáleného výrazu druhým jsme se při průzkumu setkali také pouze jednou. Ustálené výrazy se sice mezi zkoumanými případy objevovaly, bývají ale obvykle překládány, jak jsme již viděli, pomocí příslovcí.

- 114. „*Fatto sta che in un batter d'occhio si era tanto allontanato, che non si vedeva quasi più.*“ (COLLODI, Carlo. *Le avventure di Pinocchio. Storia di un burattino* [online]. 1906. Dostupné z: InterCorp)

- 115. „*A neč byste do pěti napočítali, Pinocchio se vzdálil natolik, že už ho skoro nebylo vidět.*“ (COLLODI, Carlo. *Pinocchiova dobrodružství* [online]. Dostupné z: InterCorp)

Tuto větu bychom, stejně jako ostatní, ve kterých se objevuje *in un batter d'occhio*, mohli přeložit pomocí příslovce okamžitě, nebo v okamžiku, překladatel chtěl ale evidentně dát na tuto část věty důraz a docílil toho použitím právě českého ekvivalentního výrazu.

8 Závěr

Po vysvětlení pojmů souvisejících se zpodstatněným infinitivem v teoretické části jsme se zaměřili na hlavní cíl naší práce. Hlavním cílem práce jsme se zabývali především v části praktické. Nejdříve jsme překlad substantivizovaných infinitivů demonstrovali na jednom příkladu. Měli jsme k dispozici 4 překlady české, a tudíž jsme mohli nejen srovnávat jejich různá řešení, ale mohli jsme pozorovat i vývoj českého jazyka a změny tendencí překladu zpodstatnělého infinitivu do češtiny. Navíc, jelikož se jednalo o text psaný ve staré italštině, jsme měli příležitost vidět, jak jev fungoval v počátcích a jaké měl formy.

Hlavní výzkum však spočíval v porovnávání substantivizovaných infinitivů, které byly přítomné v textech v korpusu InterCorp, s jejich českými protějšky pomocí korpusu paralelního. Výzkum nám ukázal jak velmi častá řešení překladů, která mají čeští překladatelé tendenci používat, tak případy, které se objevily jen několikrát, ale přesto fungují a jsou z překladatelského hlediska velmi zajímavé.

Metodu porovnávání překladů na základě paralelního korpusu InterCorp jsme zvolili hned z několika důvodů. Výhodou paralelního korpusu je, že se v něm nacházejí texty napsané v moderní italštině, řešíme tedy aktuální problém, navíc máme možnost analyzovat velké množství jevů v krátkém čase a dojít tedy k přesnějším výsledkům.

Možnost dalšího výzkumu spočívá v porovnávání většího množství příkladů. Analýzou příkladů obsažených v korpusu jsme došli k určitým tendencím, které se vzhledem k jejich povaze velmi pravděpodobně objeví i ve výsledcích výzkumu založeného na větším množství zkoumaného materiálu, je však možné, že by se mohla objevit řešení úplně nová. Další způsob, jakým by se dala práce rozšířit, by bylo zkoumat, zda existuje nějaká spojitost mezi typy substantivizovaných infinitivů a typy českých protějšků. Jinými slovy zkoumat, zda existuje nějaká tendence, či dokonce pravidlo pro překládání určitých forem zpodstatnělého infinitivu konkrétními českými protějšky.

9 *Resumé*

Resumé

Hlavním cílem této bakalářské práce bylo porovnat substantivizované infinitivy a jejich české protějšky prostřednictvím paralelního korpusu a následně se pokusit o typologii českých překladů. Nejprve jsme se věnovali analýze druhů zpodstatněných infinitivů a jednotlivé druhy jsme demonstrovali pomocí příkladů z korpusu. Poté jsme jednotlivé druhy substantivizovaných infinitivů porovnali s českými překlady na základě paralelního korpusu a zjistili jsme, že bývají nejčastěji překládány pomocí podstatných jmen, vedlejších vět a sloves ve finitním tvaru. Výzkum také ukázal, že řešení překladů pomocí českých protějšků nejbližších italskému jevu, tj. pomocí infinitivu a přechodníku, nepatří mezi nejčastěji volené překladateli.

Summary

The main objective of this Bachelor Thesis was to compare substantivized infinitives with their Czech counterparts via parallel corpus and then to try to make typology of Czech translations. Firstly, we analyzed the types of substantivized infinitives and then we gave examples from corpus to each type. Afterwards, we compared each type of substantivized infinitive with its Czech translations based on parallel corpus and we discovered that substantivized infinitives are translated mostly by means of substantives, dependent clauses and finite verbs. The research also demonstrates that the infinitive and transgressives which are the closest Czech counterparts to Italian substantivized infinitives, were not the mostly opted for by the translators.

Riassunto

L'obiettivo principale di questa tesi era quello di comparare gli infiniti sostantivati e le loro parti corrispondenti tramite il corpus parallelo e successivamente analizzare la tipologia delle traduzioni ceche. Prima di tutto sono stati presi in considerazione i tipi di infiniti sostantivati e per ogni tipo abbiamo usato degli esempi trovati nel corpus. Di seguito abbiamo paragonato ogni tipo di infinito sostantivato con le loro parti corrispondenti tramite il corpus parallelo, arrivando al risultato che gli infiniti sostantivati vengono più spesso tradotti mediante

i sostantivi, frasi relative e verbi finiti. La ricerca ha anche mostrato che gli infiniti e i cosiddetti „trasgressivi“ cechi, che sono più vicini all'infinito sostantivato, non sono state le scelte più frequenti dei traduttori.

EGERLAND, Verner a Raffaele SIMONE. Infinito sostantivato. In: *Treccani.it: L'enciclopedia italiana* [online]. Dostupné z: http://www.treccani.it/enciclopedia/infinito-sostantivato_%28Enciclopedia-dell%27Italiano%29/

FIORENTINO, Giuliana. Nominalizzazioni. In: *Treccani.it: l'enciclopedia italiana* [online]. Dostupné z: http://www.treccani.it/enciclopedia/nominalizzazioni_%28Enciclopedia_dell%27Italiano%29/

HAMPLOVÁ, Sylva. *Mluvnice italštiny*. Vyd. 1. Praha: LEDA, 2004, 445 s. ISBN 80-733-5041-6.

KOMÁREK, Miroslav, Jan KOŘENSKÝ, Jan PETR a Jarmila VESELKOVÁ. *Mluvnice češtiny díl 2: Tvarosloví*. Praha: Academia, 1986, s. 13-26.

KOŘENSKÝ, Jan. Druh slovní. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.

LO DUCA, Maria G. Parti del discorso. In: *Treccani.it: l'enciclopedia italiana* [online]. Dostupné z: http://www.treccani.it/enciclopedia/parti-del-discorso_%28Enciclopedia-dell%27Italiano%29/

RENZI, Lorenzo a Giampaolo SALVI. *Grande grammatica italiana di consultazione vol. 2: I sintagmi verbale, aggettivale, avverbiale. La subordinazione*. Bologna: Il mulino, 1991. ISBN 8815080848.

RUSÍNOVÁ, Zdenka. Konverze. In: *Encyklopedický slovník češtiny*. Praha: Lidové noviny, 2002.

SERIANNI, Luca a Alberto CASTELVECCHI. *Enciclopedia tematica: Italiano*. Milán: Corriere della sera, 2006.

VANVOLSEM, Serge. *L'infinito sostantivato in italiano*. Florencie: L'Accademia della Crusca, 1983.